

LES COL·LECCIONS DEL MUSEU TÈXTIL: REGISTRE, INVENTARI I DOCUMENTACIÓ

Sílvia Carbonell. Centre de Documentació i Museu Tèxtil.

Doctoranda en Història de l'Art. Universitat Autònoma de Barcelona.

Recepció i acceptació: setembre de 2015

La forta embranzida que va prendre el col·leccionisme entre finals del segle XIX i inicis del XX va acabar conformant els museus catalans actuals. El tèxtil no en va ser una excepció i teixits de totes les èpoques i de tots els formats, vestits, complements i parament litúrgic, en mans de col·leccionistes privats, passaren a formar part dels museus tèxtils de Catalunya des de principis del segle XX. L'interès pel teixit antic prenia força gràcies a les recents descobertes arqueològiques, a les grans exposicions i a les noves publicacions, que promogueren l'afany de coneixement de la pròpia història. A partir d'aquest moment, noms com Miquel i Badia, Golferichs, Cabot, Pascó, Homar, Plandiura, Gener, Fortuny, Abadal, Rodón, Malveyh, Samaranch, Moragas, Massana, Tolosa, Rocamora, Biosca, Viñas, Tórtola Valencia, Tolosa i molts d'altres són un lligam indissoluble de la història del col·leccionisme tèxtil català.

La creació del Museu Tèxtil de Terrassa i les seves principals col·leccions

Després de molts anys d'adquisicions de peces tèxtils, l'any 1932 Barcelona es plantejava l'obertura del Museo Histórico del Tejido a Sant Cugat del Vallès¹, però la idea no va acabar de quallar. En canvi, a Terrassa, ciutat tradicionalment tèxtil, tot i no haver adquirit al llarg dels anys material d'aquesta tipologia, el naixement del seu museu es va materialitzar el 1946 gràcies a l'aportació de l'empresari i financer Josep Biosca Torres. Biosca, juntament amb el també industrial Josep Badrinas, veient els beneficis que els donava la societat A.G.I.L.E.S.A.², i davant de l'oportunitat de crear una institució cultural, van decidir crear un museu tèxtil per a la ciutat, com a

Primera seu del Museo Textil Biosca al carrer Sant Isidre. Fotògraf i any desconegut. Arxiu CDMT

inversió de la seva societat. A partir de la compra de la col·lecció del barceloní Ignasi Abadal Soldevila³, el Museo Textil Biosca ingressava sis-cents vuitanta teixits solts més mil vuit-cents seixanta muntats sobre cartrons. D'aquesta manera, naixia el primer museu tèxtil de l'estat espanyol, obert, en un principi, en una nau industrial al carrer Sant Isidre número 6, i amb visita concertada. El jove historiador terrassenc Francesc Torrella Niubó en va ser nomenat el director.

La col·lecció Abadal, iniciada durant el primer terç del segle XX, s'havia format a partir de compres i intercanvis amb marxants d'art i amb col·leccionistes com Miquel i Badia, Pascó, Homar, Plandiura o Cabot⁴, i comprenia teixits pràcticament d'arreu del món.

Cinc anys després de la mort d'Abadal, el 1947, el seu gendre Joan Lluçà va oferir a Terrassa una segona col·lecció amb mil quatre-cents vint-i-nou teixits, que se la va anomenar Biosca B, per diferenciar-la de la primera. Era una col·lecció de tipologia similar a la primera (fins i tot hi havia alguns fragments repetits), que comprenia teixits coptes, andalusins, bizantins, perses, xinesos japonesos, turcs, precolombins, europeus, estampats, ornaments litúrgics, passamaneria, etc.

A partir d'aquest moment es van anar incrementant les donacions particulars, però sense peces massa rellevants. No va ser fins a l'any 1962 que es comprà la col·lecció de més de setanta peces d'indumentària i complements que Josep Moragas Pomar havia posat a la venda a través de dues exposicions, una a la Sala Parés de Barcelona i l'altra a la madrilenya Galería del Cisne⁵. Per primera vegada, el Museu Tèxtil adquiria una col·lecció d'indumentària que comprenia vestits, cossets, faldilles, capes, casaques, escarselles i altres complements.

Les peces es trobaven llavors a la seu de l'Institut Industrial, al carrer Sant Pau número 6, però la ubicació era provisional perquè l'espai era insuficient. I tot i que

El Museo Textil Biosca a l'Institut Industrial. El director Francesc Torrella rebent una visita. Fotògraf i any desconegut. *Arxiu CDMT*

Galerias Biosca, Exposició d'una selecció de teixits del Museo Textil Biosca Madrid, 1957

el museu havia passat a ser municipal⁶ el finançament extern era imprescindible, de manera que Biosca, juntament amb l'aleshores alcalde de Terrassa, Josep Clapés Targarona, van insistir en la participació de la Diputació de Barcelona. Cal recordar que, aquesta darrera institució havia adquirit la col·lecció de Ricard Viñas Geis el 1957, que estava pendent d'una ubicació⁷. Suposem que per insistència d'un i de l'altre i el fet que a Terrassa ja existís un museu tèxtil consolidat, el marquès de Castell-Florite, Joaquim Buxó, president de la Diputació, acabà decantant la balança cap a Terrassa. Ingressava així, una col·lecció de gairebé tres mil tres-cents teixits. Gràcies a la fusió d'aquestes col·leccions, el Museo Textil Biosca passava a ser un dels més importants en matèria tèxtil d'Europa, malgrat els intents de la Junta de Museus de Barcelona, que justament l'any que celebraven el seu cinquantè aniversari veia com una gran oportunitat aquesta adquisició per obrir finalment l'anhelat museu tèxtil barceloní.

Les obres per a un nou edifici començaven el 1965⁸ i el 14 d'abril de 1970 s'inaugurava el renovat Museo Provincial Textil, que aviat incrementava notablement el seu fons amb peces procedents de les col·leccions particulars de Lluís Garcia Capafons, Manuel Rocamora, Antoni Suqué, Tórtola Valencia i Lluís Tolosa.

Per adonar-nos de la quantitat de peces tèxtils que van ingressar al museu, a més de les col·leccions ja comentades de Biosca, Moragas i Viñas, parlarem també dels principals col·leccionistes i d'alguns particulars que van aportar noves peces patrimonials al museu, per tal de comprendre posteriorment la complexitat de la tasca de registre, inventari i documentació.

Lluís Garcia Capafons va donar la seva col·lecció de passamaneria, un total de 858 peces, l'any 1964, a la qual se sumaria la de més de 400 peces de Ricard Viñas anys més tard.

Galerias Biosca, Madrid. Exposició d'una selecció de teixits del Museo Textil Biosca. 1957. *Fotos Duran*

El col·leccionista d'indumentària Manuel Rocamora va fer les seves principals donacions als museus barcelonins, però va tenir en compte Terrassa a l'hora de donar alguns teixits. Va fer diverses aportacions –bàsicament estampats– en diferents anys: una quarantena de teixits estampats i altres peces fins a un total d'uns cinquanta (1965), estampats i altres teixits (1968), dotze brocats, estampats, sedes (1971), tres teixits (1973), un teixit brodat (1975).

Rocamora també va actuar d'intermediari en la donació de diversos teixits procedents de l'antiga Sastreria Morell, de Barcelona⁹.

Per tal d'ampliar la col·lecció de teixits coptes, el 1968 el Museo Textil Provincial Biosca comprava un lot de setze fragments a la sueca Tove Alm, per un import de 25.000 ptes. Alm adquiria directament els teixits, i altres objectes, a Egipte i després els revenia. Tot i que a l'arxiu del CDMT es conserva la correspondència entre Torrella i Alm sobre l'adquisició de les peces, no ha quedat constància de l'origen precís dels fragments.

Dos anys més tard, el Patronat del Museu va comprar a Antoni Suqué una col·lecció de cent vint-i-set teixits (noranta fragments antics i orientals, trenta-quatre cintes de sederia) i seixanta-sis dibuixos per estampació. Un cop més, ens trobem davant d'una manca absoluta de documentació. A l'arxiu del CDMT no consta cap informació sobre l'origen d'aquestes peces, ni documentació sobre el donant.

La primera gran adquisició d'indumentària arribà gràcies al llegat de Lluís Tolosa Giralt. Al llarg de la seva vida, Tolosa va formar una col·lecció molt ben seleccionada de vestits i complements majoritàriament europeus, que comprava a antiquaris i marxants del país i a l'estranger, sobretot a París. Una setmana abans de la seva mort, a principis del mes d'agost de 1973, Tolosa va rebre Samaranch, president de la Diputació, per manifestar-li la seva intenció de cedir la seva col·lecció a aquesta institució. El primer de setembre del mateix any la Diputació va aprovar una moció acceptant el llegat Tolosa. Així, la indumentària i una part important dels complements i accessoris –més de mil objectes– passaven a formar part del fons del Museu Tèxtil de Terrassa el 5 de novembre de 1980, segons s'havia acordat. El trasllat a la seu de terrassenca es va fer l'any 1982, i un any després se li dedicà una exposició.

A Carmen Tórtola Valencia, artista i ballarina d'origen sevillà instal·lada a Barcelona, li interessaven els teixits bàsicament per les seves creacions artístiques i indumentària de ball. Anys després de la seva mort, la que havia estat col·laboradora seva, Maria Castanera, va vendre la col·lecció de teixits al Patronat del Museu Tèxtil, que els ingressava a Terrassa el 21 d'abril de 1971. Es tractava de mil trenta-nou teixits, la majoria procedents de mostraris i fragments sobrants dels seus vestits de ball, entre els quals hi havia teixits europeus però sobretot destacaven les teles índies, xineses, japoneses i americanes. Uns anys més tard, el 1977, el matrimoni Jofré-Castanera va vendre una segona col·lecció, sumant en total totes dues més de mil

cinc-cents teixits, per 80.000 pessetes. Comenta Torrella que les negociacions per aquesta darrera compra havien durat tres anys¹⁰. Desconeixem d'on va sortir aquesta segona col·lecció, però sospitem que podria venir de la mateixa Castanera, que havia anat fent la seva pròpia col·lecció amb els fragments sobrants de Carmen Tórtola.

Després de la col·lecció Tórtola ja no en va arribar cap més de dimensions semblants. El patrimoni tèxtil es va anar incrementant gràcies a les donacions o vendes de particulars, procedents majoritàriament d'aixovars familiars i que anaven arribant ininterrompudament. A tall d'exemple, el prior de l'església del Sant Esperit va donar dues dalmàtiques el 1952 i dues casulles el 1956; el museu de teixits de Tourcoing va donar una tela estil Lluís XIII (1954), i el vicepresident del Patronat del museu va donar dos lots de teixits orientals (1955).

Però sens dubte, les aportacions més rellevants o si més no abundants, van arribar de la mà de l'artista terrassenc Josep Rigol Fornaguera¹¹ que va fer donacions al llarg de diversos anys. Rigol recollia peces allà on anava, sobretot en esglésies, però també en cases particulars, creient que actuava de la millor manera per salvaguardar-les. Compromès amb la seva ciutat, les entregava als museus locals, però malauradament sense cap tipus de documentació, almenys pel que fa al Museu Tèxtil¹².

Torrella Niubó, ja des de l'any 1949, deia que apostava per la recollida de mostraris tèxtils industrials com a fons patrimonial, i així va adquirir el fons de l'empresa llanera Sala i Badrinas. De totes maneres, la recollida sistemàtica d'aquests arxius tèxtils no es va materialitzar fins a finals dels anys 80. A partir d'aquest moment, les mostres tèxtils de la indústria catalana van anar ingressant any rere any, unes vegades per compra, altres per donació. Algunes empreses donaven cada any mostres de la seva producció, com Perramon i Badia i Hnos Barata i Blasco Rovira, S.A. Altres

Exposició de la col·lecció Moragas d'indumentària i complements, juntament amb teixits de la col·lecció Biosca. Institut Industrial. 1964. *Fotògraf desconegut. Arxiu CDMT*

vegades, l'arxiu de mostres arribava pel tancament de l'empresa. Avui en dia, l'arxiu de mostres del CDMT és el més important del país, i compta amb un ventall ampli de matèries i tipologia de teixits de les empreses Algodonera Canals-Guilera, Serra Feliu, Bertrand i Serra, Pablo Farnés, Vallhonrat, Jose Palli, Sederries Balcells, Burés, Camila Casas Jover, Marieta, Rexachs, Urbatex, Malltex, Pont Aurell i Armengol, Aymerich, Amat i Jover, Filatures Castells, Casaramona, Sunyer i moltes altres.

La política d'adquisicions inicial segurament no era prou definida. S'acceptava gairebé tot el que s'oferia. D'aquesta manera, va ingressar també mobiliari i altres objectes decoratius (quadres, litografies, segells¹³...) o maquinària i utillatge que avui s'han reubicat, dipositats en altres centres, com la col·lecció de màquines de cosir de l'INTIC, al MNACTEC o els tapissos contemporanis –de l'anomenada escola catalana– dipositats al Museu del Tapís de Sant Cugat¹⁴.

Al llarg de la seva història, la gestió del museu va passar per moments complexos, sobretot pel que fa a les qüestions econòmiques. Això comportà el compromís cada cop més evident de la Diputació de Barcelona, corporació en què finalment, l'any 1981, va recaure plenament la gestió.

Després de quaranta anys de direcció, Francesc Torrella es jubilava el 1987, i entrava com a directora Eulàlia Morral Romeu, amb una nova perspectiva de la museologia i museografia, adaptada als nous corrents europeus. A Morral se li presentava un repte interessant que va saber entomar i presentà un nou replantejament integral del centre, en què es valorava el patrimoni com a servei a la indústria del sector. Sense deixar de banda la preservació del patrimoni (recol·lecció, documentació, conservació, difusió), impulsà una nova política museística enfocada als serveis. Així s'inicià una remodelació de l'edifici, que culminaria l'any 2002¹⁵, i un nou programa d'exposicions, publicacions, restauració, biblioteca, aules-taller i formació especialitzada. El Centre de Documentació i Museu Tèxtil és un consorci des del 1995, en el qual torna a tenir presència l'Ajuntament de la ciutat.

La complexa tasca de registre, inventari i documentació

L'entrada de milers de peces, entre els anys 1946 i 1987¹⁶, sense que es dugués a terme un inventari, un registre i un etiquetatge ben organitzat ha comportat molts problemes d'identificació dels objectes, concretament dels fons antics del museu.

Les primeres adquisicions de teixits, vestits, complements i altres objectes patrimonials que es conserven al CDMT van anar arribant en grans lots, fet que en va dificultar un inventari i documentació –i fins i tot la conservació– adequats. Hem de tenir en compte també que, en l'inici, el museu comptava amb poc personal especialitzat¹⁷. Si hi afegim que cada col·lecció arribava amb la seva pròpia numeració, o en alguns casos ni en duia, i que a més, aquestes peces han sofert diversos trasllats d'ubicació –antigament no hi havia uns espais destinats a magatzem– això ha

comportat que les col·leccions es barreassin les unes amb les altres, cosa que ha fet que la feina es compliqui encara més.

No sabem exactament en quina data es devia començar a fer el llibre de registre del museu, però en tot cas, aquesta tasca no es va acompanyar sistemàticament de l'etiquetatge corresponent a cada una de les peces ni de la realització de les fitxes ni de la fotografia. Al llibre de registre s'hi anotaven per ordre correlatiu els números que haurien de correspondre a cada un dels teixits que ingressaven, amb la finalitat d'unificar la numeració antiga de cada una de col·leccions. S'hi feia també una simple descripció de la peça, generalment amb el número antic de la col·lecció a la qual corresponia, i amb sort, les mides, que ens aproximem una mica més a endevinar de quina peça es podria tractar. Quan més endavant es començaren a fer les fitxes, aquestes moltes vegades duien només el número de registre i una petita fotografia en blanc i negre de la peça, però malauradament, massa sovint, mancades de més documentació¹⁸.

Alhora, en alguns casos ens hem trobat que en el llibre de registre hi ha anotat un sol número on només hi diu *grupo de tejidos y estampados*, sense cap més explicació; llavors, encara ho tenim més complicat per saber de quins teixits es tracta. Cal tenir en compte –a més de l'ingrés de milers de peces en pocs anys– la similitud de les col·leccions entre elles, ja que ens trobem el mateix tipus de teixit en dues o més col·leccions de procedència diferent.

Si bé el primer director del Museo Textil Biosca, Francesc Torrella, l'any 1950 ja comentava la importància de tenir les col·leccions *convenientemente registradas, catalogas e inventariadas*¹⁹, aquesta pràctica no es va dur a terme d'una manera sistemàtica fins a finals dels anys 1980 amb l'entrada de la nova directora, Eulàlia Morral²⁰.

Exposició de la col·lecció Moragas d'indumentària i complements, juntament amb teixits de la col·lecció Biosca. Institut Industrial. 1964. *Fotos Duran. Arxiu CDMT*

Anys abans, Joaquim Folch i Torres havia engegat un inventari i una catalogació metòdica, i alhora modèlica, de béns patrimonials catalans, que havien de servir per establir les bases del nostre sistema actual. Concretament, el desembre del 1935, Folch donava una conferència per tal de difondre *els treballs que són necessaris per a mantenir un museu*²¹. I uns mesos més tard, en publicava el text, on feia èmfasi que *en arribar l'obra al museu és quan comença a donar feina i la primera tasca a acomplir amb ella és la d'inventariar-la que en aquest cas implica classificar-la abans. Naturalment, aquests treballs de classificació i d'inventariació suposen l'existència d'un personal tècnic que rep els objectes en ésser desembrats i dona a cada un d'ells un número que és la primera senyal inconfundible de la seva identificació. Cal fer seguidament la fitxa d'aquesta peça i cal, per fer-la, estudiar-la, i l'estudi demana llibres (...). Fet l'estudi de l'obra ingressada, cal fer-ne la seva fotografia (...)*²². A la vegada, detallava com numerar l'objecte i fins i tot publicava una imatge d'una peça d'indumentària amb l'etiqueta de cotó cosida per visualitzar clarament l'exemple.

Veient, doncs, la manca d'organització d'inventari inicial de les col·leccions del CDMT i que el llibre de registre tenia buits i errors importants per la falta d'identificació de les peces, i que, per tant no s'ajustava a la realitat de les col·leccions ni al nombre total d'objectes, l'any 2012 vam iniciar la revisió de totes les peces i de la seva documentació. Es tractava de conèixer tots els números de registre que s'havien donat –i quins no– a cada una de les peces amb l'objectiu de saber exactament el nombre total d'objectes ingressats des de la fundació del museu l'any 1946, saber-ne l'origen, la tipologia, la procedència, el tipus d'adquisició i la propietat²³. Sabíem que ens enfrontàvem a una tasca complexa però que era indispensable per conèixer el nostre patrimoni.

Zona de treball i reserva de teixits. Espai, *fotògraf i any desconegut. Arxiu CDMT*

A mesura que repassàvem els teixits i els números de registre comprovàvem si s'havia fet la fitxa, si tenia fotografia i, a la vegada, numeràvem les que encara no ho estaven, amb la numeració corresponent a la col·lecció o, si la desconeixíem, li donàvem número nou, anotant sempre que corresponia al “fons antic” (FA). A continuació vam fer el mateix amb les peces d'indumentària i complements, seguit del parament de la llar, dels mostraris, de les posades en carta i dels dibuixos originals²⁴.

Cal dir que la informàtica ens ha facilitat enormement tota aquesta tasca. D'una banda, comptàvem ja amb Imatex²⁵, la base de dades amb imatges del CDMT, que actualment té més de 29.000 fitxes a internet i que s'actualitza i s'amplia contínuament. I de l'altra, vam crear una nova base de dades amb el programa Access®, que vam anomenar “Llibre de Registre” i on estem introduint tot el llibre de registre del centre. Evidentment, aquestes dues bases de dades ens faciliten la consulta per número de registre, tipus d'adquisició, procedència, tipologia de peces, ubicació, etc. L'antic llibre de registre, tot i que no s'ajusta a la realitat, ens serveix de referència.

Durant aquesta llarga tasca, que encara continua, hem observat que conservem gairebé sis mil objectes que no estan numerats correctament, i d'una bona part d'aquests desconexim de moment la col·lecció d'origen. En aquests casos, com a procedència hem posat “fons antic”.

La problemàtica d'identificació de les col·leccions antigues. Alguns exemples.

Com ja hem apuntat, la principal problemàtica per a la identificació de les col·leccions del CDMT va ser que, des de l'inici, no es portés a terme de manera sistemàtica el procés d'inventari i documentació de les peces²⁶. Així doncs, tot i anotar-se en llibre de registre, no es van cosir les etiquetes corresponents a cada una de les peces ni es van fer les fotografies, de manera que la identificació s'ha anat fent sovint per aproximació, segons la descripció i les mides anotades al llibre de registre, si n'hi havia.

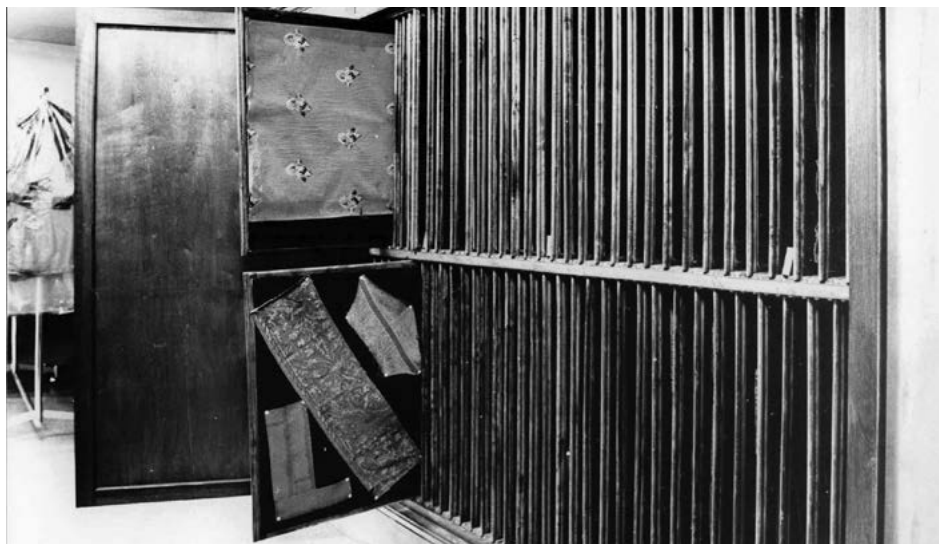
Si fem un repàs cronològic, per ordre d'arribada de les col·leccions, en primer lloc ens trobem amb la Biosca. Estava etiquetada amb adhesius –que s'han anat desprenent al llarg dels anys– o bé amb etiquetes de cartró enganxades amb agulles de cap o imperdibles –ara oxidades o perdudes–. D'altra banda, més de mil teixits estaven encolats en cartrons, fet que ha perjudicat enormement la conservació de les peces. Cal afegir que, a més, la col·lecció Biosca tenia diferents numeracions segons la tipologia de teixit, cosa que ha complicat encara més la seva identificació, ja que ens trobem diverses sèries que comencen pel número 1, i que en algunes ocasions els números del llibre de registre estan agrupats i hi compta només: *del 2.894 al 2.938 estampados, s. XVII-XIX*. Actualment, d'aquests 3.795 teixits, només 1.200 estan identificats com a procedents de la col·lecció Biosca amb el número

que els correspon segons el llibre de registre. En total, doncs, tenim 2.595 teixits d'aquesta col·lecció en els quals com a procedència, de moment, hi consta "fons antic", fins que no sapiguem amb total certesa la seva procedència. En tots els casos que desconexim la font d'ingrés de la peça hem donat numeració nova, per tal que cap peça es quedi sense referència.

Sobre les donacions de Manuel Rocamora tenim la mateixa problemàtica. Diversos lots de teixits donats en diferents anys (de 1965 a 1975) es van quedar sense etiquetar, inventariar ni fotografiar i en algun moment es van ajuntar amb la resta de col·leccions. Tan sols es van apuntar en el llibre de registre i a la llibreta manuscrita on s'anotaven les donacions²⁷, però sempre com a lots, mai com a peces individuals, de manera que de vegades ni en sabem la quantitat exacta²⁸. Així, doncs, ens podem trobar amb una entrada de *varios tejidos* (un lot d'unes 50 peces amb un sol número), o bé *estampados s.XVII-XIX de gran tamaño, bordados diversos y numerosos fragmentos de tejidos* o un *grupo de tejidos y estampados antiguos*, que no ens aporten cap més tipus d'informació que la que es relaciona en el títol. Alhora, el fet que la tipologia d'aquests teixits sigui tan similar a altres col·leccions, ens dificulta, o gairebé podríem dir que ens impossibilita, un cop més la seva identificació.

Segons consta a la llibreta manuscrita de les donacions, la col·lecció comprada pel Patronat del Museu a Antonio Suqué l'any 1970 constava de 93 fragments de teixits *antiguos y orientales*, 34 tires de seda i 66 dibuixos per a estampació. Ingressaren un total de 127 peces tèxtils que es van numerar al llibre de registre amb els números 7.569 al 7.695, però un cop més no es van etiquetar les peces en el seu moment ni es van fotografiar. De moment només n'hem trobat nou que corresponguin a

Sistema d'emmagatzematge de teixits de la col·lecció Viñas. *Fotògraf desconegut*

aquesta col·lecció²⁹. La resta seran molt difícils d'identificar per la seva similitud amb les altres col·leccions, però en aquest cas almenys hem localitzat el llistat de la valoració³⁰ que se'n va fer en el moment de l'adquisició, que du la descripció dels fragments, l'època i les mides, que ens aporten pistes de com eren les peces. Respecte als 66 dibuixos comprats, tampoc hem pogut saber quins són per la falta de numeració. La col·lecció de dissenys originals de l'actual CDMT conté més de 5000 dibuixos, fet que complica la seva recerca.

Seguint amb els teixits, de la compra de 1.582 peces de la col·lecció de l'artista Carmen Tórtola Valencia en tenim les fotografies corresponents. Encara que no es numeressin els teixits en el moment de l'ingrés, almenys a través de les fotografies de mica en mica els hem pogut identificar. Actualment, però, el nombre total de peces ha variat ja que en un sol número≠ de registre hi ha dues o més peces. Així, al llibre de registre Access® tenim registrades 1.693 peces de Tórtola.

A diferència de les anteriors col·leccions tèxtils anteriors, la Viñas va arribar numerada, etiquetada i documentada. El col·leccionista Ricard Viñas Geis, amb la col·laboració de Josep Gudiol, va inventariar tota la seva col·lecció de teixits que constava de 3.366 peces³¹. Amb l'ajuda de Pilar Tomás³² van cosir etiquetes metàl·liques amb la numeració a cada una de les peces i van fer una fitxa molt completa amb les dades i la fotografia en blanc i negre de cada un dels teixits. En aquest cas només hem hagut de canviar l'etiqueta metàl·lica per una beta de cotó cosida amb la nova numeració corresponent al Museu. Tot i així, en una època més recent es van eliminar per error algunes numeracions antigues i es van donar números nous sense tenir en compte els que corresponien a la col·lecció Viñas segons el llibre de registre. En aquest cas, la tasca d'identificació també ha estat complexa, però almenys hem pogut identificar aquests teixits a través de les fotografies antigues. Erròniament, també en algunes peces Viñas es van donar números que corresponien a la col·lecció Biosca (concretament 15 teixits), però han estat localitzats, un cop més, gràcies a les fitxes i fotografies originals del col·leccionista. La col·lecció de teixits antics Viñas és una de les que està més ben documentada i controlada.

L'any 1968 la Diputació de Barcelona va comprar la col·lecció de la sueca Tove Alm de disset teixits egipcis. Es van registrar del número 7.495 al 7.510. Aquestes peces estan totes ben numerades, fotografiades i documentades, tot i que, en aquest cas, malauradament no tenim cap tipus d'informació sobre la col·leccionista i venedora.

L'inventari, numeració, documentació i fotografiat de les peces de passamaneria sol ser llarg i entretingut. A l'arribada de la donació de gairebé nou-centes peces d'aquesta tipologia de Lluís Garcia Capafons l'any 1964, tenint en compte els ingressos voluminosos anteriors, no es va etiquetar cap peça. En el llibre de registre del museu es van reservar els números 7.288 al 7.326. Però com veiem, aquesta numeració correspon només a un total de 39 peces. Més endavant, en el mateix llibre

de registre, es van numerar del 9.595 al 10.415, però tampoc es va posar l'etiqueta a les peces. Més avançat el llibre encara hi trobem la indicació *corrección numeraria del reg. Col. Garcia Capafons*. Aquestes dues sèries de números han quedat buides, sense cap objecte associat (39 en el primer cas i 821 en el segon). Quan finalment es va etiquetar aquesta passamaneria no es van tenir en compte les numeracions anteriors que els corresponia i es van posar números nous³³. Cal afegir a més, que Ricard Viñas també havia fet una col·lecció de més de 400 peces de passamaneria que van arribar amb la resta de col·lecció, i que podria ser que en algun moment s'hagin etiquetat una per l'altra.

Pel que fa a les col·leccions d'indumentària i complements com la Moragas, la Tolosa i posteriors, ens trobem amb problemes similars bàsicament per la falta d'etiquetatge, de documentació i de fotografia.

La col·lecció d'indumentària i complements de Josep Moragas va arribar amb la seva pròpia numeració enganxada també amb etiquetes adhesives, que sovint s'han perdut, de manera que també queden algunes peces per identificar. Tot i així, n'hem reconegut setanta-cinc. Tant a l'inventari que es va fer al museu en el moment de l'ingrés, com en el catàleg de presentació de la col·lecció hi havia setanta-vuit peces d'indumentària, més tres medallons, i onze lots de gualdrapes i pistoleres. Quan va ingressar la col·lecció, l'any 1962, tampoc no es van etiquetar les peces amb el

número que els corresponia i ara, davant del dubte, consten com a "fons antic" ja que són similars a les de la col·lecció Tolosa. Tot i així, gràcies un cop més a les fotografies, en aquest cas dels catàlegs de la Sala Parés i Galeria del Cisne³⁴, hem pogut localitzar-ne algunes. Cal tenir en compte, a més, que alguns números de registre poden correspondre a dues o més peces, com un conjunt de jupa i casaca. Això fa que el nombre de peces en realitat augmenti, i que el total sigui superior al dels números registrats. Excepte sis números donats de nou, la resta mantenen la numeració que els correspon segons el llibre de registre.

Nova seu del Museo Provincial Textil al carrer Salmeron. *Fotògraf desconegut. 1971*

A banda de la passamaneria, Garcia Capafons també va donar quatre cossets i dues armilles procedents de l'antiga col·lecció Moragas. Tampoc es van numerar en el moment de l'ingrés i ara consten com a "fons antic".

La col·lecció d'indumentària i complements formada per Lluís Tolosa Giralt va arribar com un gran lot de peces que duïen una etiqueta de paper de la Diputació de Barcelona cosida amb el número de col·lecció i una mínima descripció. Però també van ingressar una bona quantitat de complements marcats amb una etiqueta adhesiva que en la majoria dels casos s'ha desenganxat i se'ns fa més difícil ara d'identificar com a Tolosa. Sigui com sigui, tampoc es van acabar de fer llistats o inventaris de totes les peces. Tot i que existeix un inventari, és incomplet. Per exemple, es diu que hi ha més de 150 ventalls, però no estan inventariats, només en un manuscrit hi ha 3 grups de ventalls amb el número que suposem que és el de l'etiqueta adhesiva que, com hem comentat, no sempre s'ha conservat. D'aquesta col·lecció hi segueix havent peces sense identificar, però gràcies a la tasca de recerca d'informació sobre el col·leccionista, hem localitzat unes fotografies antigues que ens estan ajudant força.

A banda d'aquestes grans col·leccions, al llarg dels anys següents van seguir ingressant moltes peces –per compra, donació, dipòsit o llegat–, que també ens han comportat seriosos dubtes de reconeixement per manca de numeració dels objectes en el moment del seu ingrés, que no detallem perquè no és l'objectiu d'aquest escrit, i seria massa extens.

No és, com ja hem dit, fins pràcticament l'any 1987 que es va iniciar el registre i inventari sistemàtic de les col·leccions del CDMT. Tot i així, any rere any, col·lecció

Sala de teixits al carrer Salmeron. *Fotografia Francino. 1971*

rere col·lecció, teixit rere teixit, hem anat modificant i corregint els nostres errors en aquest procés, aprenent evidentment dels nostres errors, però sobretot aprenent de tot aquest material que ens ha passat per les mans i de les necessitats de tenir ben documentat aquest ric patrimoni per donar-li el valor històric que es mereix.

Per tal de difondre la nostra experiència vam organitzar diversos cursos sobre documentació de teixits³⁵, on tractàvem des del registre fins a la ubicació de la peça, explicant detalladament com registrar, numerar, mesurar, etiquetar, fer la fitxa, fer la fotografia, mesures de conservació preventiva, control dels vocabularis, recursos bibliogràfics i *on-line*, sempre sobre material original.

Les col·leccions, el fonament de la institució

La tasca de registre, inventari, numeració i documentació de les peces d'un museu és, doncs, el primer pas per conèixer a fons les col·leccions, que són el fonament de la institució. L'inventari d'una col·lecció és el testimoni del conjunt d'objectes que la integren. I la correcta catalogació i inventari permet iniciar la gestió d'aquest patrimoni: documentar la col·lecció, estudiar-la, emmagatzemar-la, planificar mesures de conservació, de restauració i seguretat, fer-ne la valoració, preparar exposicions, fer-ne els catàlegs, etc.

Amb aquest text simplement pretenem posar de manifest la importància de conèixer el nostre fons patrimonial, des de l'origen de les peces en mans dels col·leccionistes fins a l'arribada al museu i de la necessitat d'establir una metodologia de treball pel que fa a la documentació d'aquest patrimoni. Davant la problemàtica que ens hem trobat al llarg dels anys, hem cregut que val la pena deixar per escrit els nostres coneixements i aprenentatge per tal de transmetre també el coneixement a les futures generacions. I insistir en la importància d'establir un registre, seguit de l'etiquetatge, la fotografia i la documentació de cada una de les peces patrimonials, en el moment de la seva adquisició, i amb la participació, si és possible, d'un equip interdisciplinari.

Notes

1. FOLCH I TORRES, Josep M. "Un museu històric del teixit al monestir de Sant Cugat del Vallès", a *Bulletí dels museus d'art de Barcelona*, núm.14, juliol 1932, p. 208-220. L'historiador, museòleg i crític d'art Joaquim Folch i Torres (1886-1953), veient com s'inauguraven museus tèxtils a la resta d'Europa i el gruix que anaven prenent les col·leccions tèxtils catalanes, manifestà el seu interès per adquirir-les, conservar-les i exposar-les en un sol museu al monestir de Sant Cugat del Vallès. Amb la intenció d'establir contacte entre els industrials tèxtils, les escoles tèxtils i els teixits antics, Folch i Torres va exposar la seva proposta als estaments culturals, cambres industrials, gremis de fabricants i associacions obreres de les ciutats de Terrassa i Sabadell, amb la finalitat que s'hi adherissin i poguessin dur a terme el projecte. La conferència que va fer el dia 20 de maig a la Sala de la Biblioteca de Sabadell va interessar, però malgrat la insistència, la idea no va prosperar. Les primeres col·leccions tèxtils barcelonines ingressaren a finals del segle XIX. Des de 1883 –data del llegat de Francesc Martorell i Peña– es van començar a adquirir peces tèxtils. S'hi van afegir les ingressades per la comissió organitzadora del Museo de Reproducciones entre els anys 1890 i 1892

- i les adquirides per la Junta Tècnica del Museu de la Història entre 1892 i 1902. La principal col·lecció que entrà posteriorment va ser la de Josep Pascó Mensa, el 1913. Per a informació detallada de les adquisicions des de 1891 fins a 1982 veure: BORONAT TRILL, Maria Josep. *La política d'adquisicions de la Junta de Museus. 1890-1923*. Junta de Museus de Catalunya. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999, p.890-940.
2. Agrupación General de Industrias Laneras Españolas, S.A.
 - 3 La compra a Ignasi Abadal Soldevila es va formalitzar el 21 de febrer de 1946, per un import de 500.000 ptes. Arxiu del CDMT, còpia del document de compravenda.
 - 4 D'algunes peces n'hem pogut seguir l'origen gràcies a les fonts documentals, com per exemple a través de les fotografies de l'Arxiu Mas, coneixem alguns teixits que formaren part de la col·lecció d'Emili Cabot, ara al fons del CDMT.
 - 5 Es va editar un petit catàleg *Exposición de cuadros-bordados-muebles-cerámica-indumentaria procedentes de la colección Moragas*. Sala Parés, Barcelona, desembre 1959, i Galería del Cisne, Madrid, desembre 1960. El lot d'indumentària i brodats era l'únic que es venia sencer. A banda de la indumentària, entre les peces més rellevants hi ha un lot de gualdrapes del segle XVIII.
 - 6 L'any 1953 el museu es va constituir com a Patronat i passà a fer-se'n càrrec la corporació d'empresaris tèxtils de la ciutat. El 1959, els industrials decidiren donar el Museo Textil Biosca a la ciutat, i es va crear un nou Patronat amb participació de l'Ajuntament terrassenc i també altres entitats. A partir d'aquest moment passà a anomenar-se Museo Municipal Textil Biosca.
 - 7 Es trobava provisionalment a les dependències del petit museu de teixits (tancat al públic) de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona.
 - 8 L'Ajuntament de Terrassa cedí el terreny i la Diputació de Barcelona s'encarregà de la construcció de l'edifici.
 - 9 Un lot de gairebé quaranta teixits, procedents de mostraris francesos i anglesos de finals del segle XIX, inicis del XX, per a indumentària masculina. Donats per Manuel Morell el 1965. Corresponen al número de registre 7382.
 - 10 Carta Arxiu CDMT.
 - 11 Terrassa, 1897-1986.
 - 12 La relació de peces s'anotava quan ingressaven, però no es van etiquetar, de manera que ara és complicat saber quines eren: casulles, cos, faldilla, mocadors, teixits (1963); mocadors i una armilla (1966); utillatge tèxtil, tapisseries, teixits diversos (1967); para-sols, sedes, sabates (1968); teixits i indumentària (1970); tapet, cortina, mantins, faixa, gravats i litografia sobre seda, estoles, una catifa (1971); tovalles, reboster, coixins, cobrecalzes, disset teixits, mocador seda, sis teixits *lamé or*, un tapís, mitges, puntes, un vellut, un brocatell (1974); dos grups de mostres de brodats (1977); vuit teixits, tres quadres, un jacquard (1980); un mocador estampat (1982); vuit fragments de teixit, cinc mantons, deu teles grans, tres para-sols, sis casulles, dues dalmàtiques, un cobrecalze, dues estoles, un mocador (1983); tapets, mocador, mantellina (1984); cosset, brusa, faldilla, dos trossos tela, un coll, dos vestits, un davantal, un xal, un coll, una aplicació, faldilla, armilla, peto, aplicació, cinc cossets, un fragment de teixit, una mantellina, sis carpetes amb dibuixos: 285 Estudios Calabuig, 73 sense marca, 78 de Mas Lluch, 71 de Macià Serra, 16 Creaciones Textiles D.A.T., 4 Roman Solana, 3 Rove, & J. González Moran, 55 Ars Textil (1985), mocador brodat, tros de punta (1986).
 - 13 Com la col·lecció filatèlica de temàtica tèxtil de Carlos Duran.
 - 14 L'any 1977 arribà el primer tapís, de Carles Delclaux. Posteriorment ingressaren obres de Francine Lambert, Aurèlia Muñoz, M. Assumpta Raventós, Dolors Oromí, Josep Grau Garriga, Josep Royo, Teresa M. Parés, Lliberta Mas, Mercè Diogene i Marga Ximénez.
 - 15 Sota la presidència de Manuel Royes a la Diputació de Barcelona i alcalde de Terrassa.

- 16 Més de 12.000 peces de tipologia tèxtil més reproduccions, miniatures de maquinària, mobiliari antic, col·lecció filatèlica de temàtica tèxtil, biblioteca especialitzada, màquines de cosir, mostraris tèxtils i utillatge divers.
- 17 Fins a l'any 1976 no tenim documentat el conservador Santiago Morera, del qual desconeixem quina era la seva formació en conservació de teixits.
- 18 En algunes fitxes ens hem adonat, però, que la fotografia no correspon al número de registre de la fitxa sinó al número de registre antic de la col·lecció .
- 19 *Informe general del estudio de la colección Abadal de telas antiguas y de su cotejo con la actual colección del Museo Textil Biosca*. Còpia mecanografiada, Arxiu CDMT.
- 20 La publicació, el 1982, del llibre *Sistema de documentació per a museus* del Servei de Museus de la Generalitat de Catalunya va marcar una fita en l'establiment d'unes bases per crear un sistema unificat de registre, inventari i documentació dels objectes dels museus. (Montserrat; Morral; Porta).
- 21 Xerrada donada a la sala de conferències del Museu d'Art de Catalunya, organitzada pels Amics dels Museus de Catalunya, 8 de desembre de 1935.
- 22 FOLCH I TORRES, J. "Conversa sobre la vida privada dels Museus d'Art de Barcelona", a *Bulletí dels Museus d'Art de Barcelona*, vol. VI, núm.64, setembre 1936, p. 264-265.
Balaguer apuntava en la mateixa línia a "Com s'efectua l'inventari d'objectes dels Museus", a *Bulletí dels Museus d'Art de Barcelona*, vol. VI, núm.56, gener 1936, p. 13-21, on començava dient *Una de les tasques més complexes en tota organització museística és la inventariació i catalogació dels objectes d'art*.
- 23 Ajuntament de Terrassa, Diputació de Barcelona, Patronat o Consorci del CDMT.
- 24 El total de números de registre anotats és de 22.946, a data 12 de juny de 2015. Però la quantitat de peces supera les 120.000 (comptant tots els volums dels mostraris industrials i, per exemple, les sabates i els guants com dues peces, encara que tinguin un sol número de registre).
- 25 imatex.cdm.t.es
- 26 L'any 2010 vam desenvolupar el *Procés de Gestió del Patrimoni*, segons el model de qualitat EFQM, que comprenia adquisició, registre, documentació, conservació preventiva i emmagatzematge, per tal de deixar escrit pas a pas el seguiment a fer des de l'entrada d'un objecte patrimonial al centre fins a la seva ubicació a la reserva corresponent.
- 27 Llibreta de l'arxiu del CDMT etiquetada com a "Llibreta control registre. Donacions".
- 28 A tall d'exemple, relacionem alguna de les entrades de teixits de Rocamora: l'any 1971 va donar quatre brocats, tres estampats, dues sedes llavorades, un domàs, una sederia xinesa, un brocat, un troquel de medalla en guix. Numerat del 8.836 al 8.847, però sense etiquetar els objectes. Falta identificar les peces 8.839, 8.840, 8.841, 8.842, 8.844, 8.845. Del 1973, tenim tres teixits antics donats per Rocamora: 8.910, 8.911 i 8.912. Només numerat el 8.910 i 8.911. Falta identificar el 8.912. L'última peça la va donar el 1975: un teixit brodat en or i plata, al qual es va donar el número 8.998 i està numerat correctament.
- 29 7.653, 7.654, 7.655, 7.659, 7.839, 7.834, 7.835, 7.836, 7.837. Els quatre darrers tenen numeració nova que no correspon a l'originària.
- 30 Arxiu CDMT.
- 31 Aquests 3.366 teixits són els que van ingressar al Museu Tèxtil. Ens consta que Viñas va fer més d'una col·lecció. Amb la mateixa compra també va ingressar una notable biblioteca especialitzada, en aquest cas sense inventariar.
- 32 Col·laboradora de Gudiol a l'Arxiu Mas, després responsable dels teixits dels museus de Barcelona.
- 33 Actualment hi ha 847 peces de Garcia Capafons consultables a Imatex, del número 17.304 al 18.150.
- 34 *Op. cit.*
- 35 2006, 2007, 2008, 2009 (versió *on-line*).